

VŠADE DOBRE, S RODINOU NAJLEPŠIE

Posledné horúce dni prázdnin som sa rozhodla stráviť u babky na dedine. Sú tam aj moji bratrance a sesternice. Práve ležím na deke v záhrade s Viktóriou a Alicou. Rozhodli sme sa pre popoludňajší spánok na čerstvom vzduchu. Braňo, Milan a Adam majú službu v kuchyni. Z kuchynského okna sa ozve chalanský pokrik. To nám dávajú na vedomie, že stihli upratať kuchyňu za kratší čas ako my včera. „Typickí muži, nevedia sa krotiť,” sucho zhodnotí Viki a pretočí sa na chrbát. Jej blondavé vlasy sa jej začnú trblietať, akonáhle nájdú slnečné lúče. Všetci v rodine Primerovej majú plavé až blondavé vlasy, dokonca aj môj brat Milan, ale mne sa ušili tatinove havranie. Chalani už vyšli z domu a začali nás hľadať. „Dievčatá,” oslovil nás Adam, „ako sa zdá, budete to vy, kto pôjde nakrmiť sliepky, večer poliať záhradu a umyť riad po večeri.” „Taká bola dohoda!” pripomína Braňo. „Vnúčikovia moji, upratali ste kuchyňu, ako som vám kázala?” spýtala sa babka, keď sa vrátila z izby, kde ukladala moju jedínú sestru Timejku. Usilovní vnuci začali ako odušu prikyvovať. „Ale, ale! Niečo mi tu smrdí,” šepala mi do ucha Alica. A mala pravdu. O pár sekúnd bolo počuť z kuchyne rozbíjanie tanierov a následné babkine hĹknutie. Všetci sme sa ako opretekly hrnuli na „miesto činu”. Vošli sme tam a nestihli sme sa čudovať. V kuchyni to vyzeralo ako po hádke talianskeho páru. Všade boli porozbíjané neumyté taniere. Viki len zadržovala smiech. Vlastne aj ja s Alicou. „Čí to bol nápad?” Nasledovala dlhá odmlka. Chlapci až teraz zistili, čo spravili. Ako prvý sa ozval najmladší Adam. „Ja som Milanovi hovoril, že to do večera niekto zistí. My sme len nechceli upratať, a tak sme to poschovávali do dvierok v kuchynskej linke, aby to potom baby večer poumývali.” Až teraz chlapci okúsili Alicin ozajstný hnev. Nikdy sa na nikoho nehnevila. Keď jej ako malej jej dvojča Braňo poodtrhol hlavy bábik, len mykla plecami a zalepila si ich. Dokonca ani vtedy, keď jej malý brat Adam ako štvorročný popísal všetky zošity do školy. Bez slova si ich prepísala. No táto osoba sa nepodobala na Alicu, na ktorú sme boli zvyknutí. „Alicka, to nevedí. Ak chceš, aby som spravila koláče a tie vaše „koktaily”, tak to tu všetci poupratujete, dedka pošlem kúpiť nejaké taniere. Nič sa nestalo, ale do budúca si pamätajte, že na všetko sa časom prídeme...” A posledné slová sme nepočuli, lebo to už babka bola zase preč. Keď sme upratovali výsledok chalanských vrtochov, nikto nepreriekol ani slovo. „Kam pôjdeme?” spýtal sa Milan, keď sme sa usadili vonku v altánku. „Ja by som sa celkom rada šla pozrieť na futbal,” ozvala sa Viki. „Na futbal? Alebo na futbalistov?” podpichol ju Braňo. „Nie je to jedno?” nedala sa Viki. „Súhlasím s Viki, keď sa to skončí, môžeme si potom len tak zakopať.” V altánku sa rozmohol šum a rýchlo sme prehodnocovali situáciu. „Tak je teda rozhodnuté, ideme na futbal,” vyhlásil Milan. Len preto, že je z nás najstarší, má pocit, že je hlava skupiny. My múdrejší ho nechávame v tom. Rozlúčili sme sa s dedkom, dali sme na vedomie babke, kam ideme a vyrazili sme na ihrisko.

Keďže nás je šesť a bicyklov je o dva menej, ja som zobral Adama a Milana Alicu. „Pomée... Do toho! Ober hóó... To bol faul!” Tieto slová nás vtiahli do futbalového zápasu. „Vidíš tú desinu? Pekný, že?” Nemusela som sa ani otočiť a vedela som, že je to Viki. Pravda je, že ako prvé, čo som si všimla bolo, že naši nemajú nikoho na striedanie. Veľký nátlak a rýchle prihrávky súperov ich v tomto horúcom dni vyčerpávajú veľmi rýchlo. Bolo vidieť, že sú unavení. „Myslíš na to isté, na čo aj ja?” tentokrát sa mi prihovril Adam. Pozrela som naňho a prikývla. V tom momente som sa zvrtila a šla sa pozdraviť s trénerom. „Ehm, dobrý deň, ja som Ľuba a všimla som si, že by sa vám zišlo prestriedanie...” Tréner našich si ma pobavene prezrel. „Nebodaj chceš hrať?” Vytrestila som naňho oči. „Nie, nie... Ja len... Mám tu brata, ktorý je veľmi dobrý, má pätnásť a aj môj bratranec Braňo nie je žiadne béčko.” Zvuk píšťalky rozhodcu nás vrátil do zápasu. Práve dostali od súpera ďalší gól. „Druhé dvere vpravo, nájdú tam kopačky a dresy. A nech si švihnú.” Viac mi nebolo treba, upaľovala som za nimi. No neboli takí nadšení ako my ostatní. „Prečo by sme tam mali ísť?” nedali sa. „Braček, ak sa na to necítiš, povedz to rovno.” Táto veta Milanovi zdvihne adrenalín v krvi v akejkolvek situácii. *Veď on nie je žiadna padavka. Ako sa to len ja opovažujem tvrdiť...* Toto sa mu určite prehánalo hlavou. Viki ma nenechala v šticu, keď videla, ako sa Milan tvári a pridala sa: „Aj u teba to platí, Braňo.” Naším chlapcom nebolo viac treba. Zmizli v kabíne a o necelú minútu boli späť. Rozhodca zapísal na striedanie a až teraz sa začal pravý futbal. Miňo a Braňo sú zohratá dvojka a boli rýchlejší, v lepšej kondícii, ako boli súper. Keď vyrovnali a do konca zápasu ostávalo necelých pár minút, zastavil sa pri mne Milan celý zadychčaný a povedal: „Kto je futbalový „king”?” „Ak dáš gól, budem namiesto teba upratať po večeri.” Milanovi prebehla celým telom nová energia a futbal znova pokračoval. Síce mal pár možností dať gól, ale neúspešne, a tak prišli na rad penalty.

„Ľubka, pamätáš na náš rozhovor na futbale? Keď dám gól a my vyhráme, upraceš kuchyňu miesto mňa,” ozval sa pri večeri. „Nie, nie,” skočila mu do reči babka, „žiadne stávky a dohody!

Už si nepamätáte, ako to skončilo dnes poobede?”

Keď sa začalo stmievať, šli sme opäť von. Už nebolo také teplo ako cez deň. Sadli sme si do altánku a debatovali sme. „Decká, zajtra už ideme domov a o pár dní nás čaká škola. Povedzte, aký ste mali najkrajší zážitok z celých tohtoročných prázdnin? Začnem ja, dobre?” Viki ani nečakala na reakciu a pokračovala. „Najväčší zážitok za celé dva mesiace bola asi dovolenka v Egypte s rodičmi. Najviac sa mi páčili výlety.” „To preto, lebo sme mali pekného sprievodcu,” robil si žarty Braňo. „Moje prázdniny boli v pohode. Ale naj bolo to, keď sme dnes s Milanom hrali. Boli sme skoro ako jeden, vedeli sme, kam máme od seba čakať prihrávky.” Babka prišla s malou Timejkou za nami a prisadla si. „Možno je to divné, ale mne sa rátali tie večery, ako sú tieto. Také pohodové s rodinou alebo s kamošmi. Nemám najobľúbenejší zážitok, mne sa rátajú všetky.” „Alicka je náš najlenivejší člen rodiny,” vyhlásil Adam. „A čo ty?” pýtam sa ho. „Ja? No, pre mňa sú už samotné

prázdniny zážitok, že netrčím v tej škole." Altánkom sa rozliehal náš smiech. Adam ide len do druhej triedy na základnej a už ju nemôže vystáť. „Ak dovolíte, ja už poznám najkrajšiu chvíľu našej Ľubky. Je to 1. august, jej prvá pusa s jej prvým chlapcom." Milan a chalani sa rozrehotali a mne sa začala šíriť červeň po celej tvári. „No a môj najlepší zážitok bol, samozrejme, keď som sa to dozvedel," nedal pokoj Milan. Mala som chuť po ňom skočiť. Takto ma strápnit! „Ale no, Milan, nebuď zlý," zahriakne ho babka. „Aj Timejka zažila nejaký pekný deň?" Timejka prikývla. „A aký to bol?" spýtala som sa svojej malej sestričky. Timka mykla plec om a už po druhýkrát sa navôkol šíril náš smiech a dobrá nálada. Babka chcela pomôcť Timejke, tak sa jej spýtala: „Timejka, najviac sa ti páčilo, keď si bola s mamičkou na výlete a kúpila ti bábiku, že?" Timka prikývla. „Vidíte, zážitky sa tvoria, keď je pár ľudí, čo sa majú radi, pohromade. Nálada a pocity, ktoré vo vás ľudia vyvolávajú, sú rôzne. A na základe nich sa utvorí zážitok a následne spomienka. Preto si ich chráňte. Je to často jediná vec, ktorá vám ostane po ľuďoch."

TEREZA ŠINSKÁ
CENA PRIMÁTORA MESTA STARÁ ĽUBOVŇA

PRECHÁDZKA

Vchádzam
do minulosti.
Čarovný kruh cesty
sa premenil
na maratón
bežného života.
Dávne slová
prichádzajú
ku každému
z nás.
Spomínajú
na radosť.
Hovoria o bolesti.
Prezrádzajú
životopis ľudí.
Tých,
ktorí nás už
opustili.

XXX

Radosť a starosť
prúdili mi hlavou.
Nežný plač
zaznel priestorom.
Otvorili sa dvere.
Zbadala som
odraz
svojej minulosti.
Môj nový braček
bol na svete.

MIROSLAVA VALČÁKOVÁ
CENA ĽUBOVNIANSKEJ KNIŽNICE

ĽUBOVO VÍŤAZSTVO

Bola raz jedna ľubivá dedinka, ktorá nemala meno. Ľudia sa dlho pokúšali priliehavo ju pomenovať, no nikomu sa to nepodarilo.

Jej vládca, gróf Mikuláši, sa rozhodol, že dedina by sa mala volať tak ako on, teda Mikulášiovce alebo Mikulášiovo. No ľudia s tým nesúhlasili. Grófa totiž nemali radi pre jeho pýchu. A tak mu ponúkli dohodu, s ktorou gróf, chvalabohu súhlasil. Ten, kto bude chcieť pomenovať dedinu podľa seba, musí splniť tri úlohy. Najprv by mal vybudovať veľký zámok, v ktorom bude bývať gróf s celou rodinou. Ďalšou úlohou bolo postaviť kostol, najlepšie v strede dediny. A napokon treba postaviť veľkú ulicu a na nej domy pre obyvateľov.

Nuž, súťaž to bola náročná aj na čas, aj na peniaze, ale kto bol šikovný, hravo si poradil. A veru, našiel sa jeden schopný obyvateľ menom Ľubo. Bol to zdatný, zručný a pohľadný mládenec. Vyznal sa takmer do každého remesla, preto aj on išiel za grófom, aby mu povedal, ako túži, aby sa dedina volala podľa neho. Gróf ho prijal a Ľubo začal stavať. Pre takú česť si išli ľudia oči vydiapať. Napokon sa zbehlo mnoho záujemcov, ktorí chceli tiež vyhrať, aby sa dedina volala podľa nich.

A tak každý staval svoj hrad, svoj kostol a aj svoju ulicu. Keď už bolo všetko hotové, ako povedal kráľ, všetci sa zišli v grófovom dome a čakali, ako sa rozhodne. Gróf nešťastne chodil pomedzi hrady a kostoly a obzeral si aj domy na uliciach. No bol sklamaný. Iba jeden obyvateľ dediny, a to Ľubo, splnil podmienky najlepšie. Jeho vzácny kostol sv. Mikuláša stál presne v strede dediny, na kopci sa zasa týčil veľkolepý hrad a na ulici sedeli krásne domy, sťaby dámy na pohovke.

Všetky Ľubove stavby grófa ohúrili tak, že im nemohol odolať a do zámku sa dokonca začal hneď sťahovať. Ostatné kostoly a hrady nechal gróf zbúrať, nie však ulice s domami. Kde by inak ľudia bývali? No keď vyšiel na vysoký kopec, zistil, že to už nie je dedina, ale mesto s viac ako sto ulicami.

Ľubo bol veľmi šťastný, že vyhral a že dedina, vlastne mestečko, nesie po ňom meno Ľubovňa. A veruže je dodnes veľmi ľúbivá.

SIMONA BALÁŽOVÁ CENA ĽUBOVNIANSKEHO MÚZEA

MOJE LETO

V PIATKOVÝ VEČER

už sú obvolané
všetky čísla
mačky opúšťajú svoj rajón
a vybrali sa na večerný lov
potichu
cupkajú po chodníku
odhodlané
neodísť bez večere
aj ja som medzi nimi
dnes sa nám podarilo
(p)očariť
päť myší

xxx

prišiel si ku mne
so svojím
veľkým mliečnym úsmevom
kreslili sme si
oblaky
do vody
vyťahovali z blata
zelené oči
potom sa však
v tebe ozval kocúr
a daroval si mi
iba mačku vo vreci

xxx

upletiem si ťa
s tvojimi zelenými gombičkami
náhliacimi sa za všetkým
čo sa hýbe
sem - tam
sa mi rozpletieš
vedieš vlnu
po celom dome
ja však viem
že si ťa opäť získam
na lesklé
štrikovacie ihlice

LETO

zbabelo si mi ušlo
aj s jesenným vetrom
na cestu si si
požičalo
moje zážitky
bez úmyslu
vrátiť ich
a ja viem
že naháňať ťa
už nemá zmysel
na fotkách si mi nechalo
svoj podpis

LYŽOVANIE

krivo kreslím
notovú osnovu
dole kopcom
a obloha na ňu
pomaly
píše noty
ktoré jej vietor
odfúkava
a mení
na svoje
ťažké tóny
rád mi
ničí skladby
len počkaj
ja viem
ako sa spieva
proti vetru

JANA BIGANIČOVÁ CENA SLOVENSKEHO ZVÄZU PROTIFAŠISTICKÝCH BOJOVNÍKOV

MOJA MANKA SPOMÍNALI

Moja manka, tak voláme všetci prastarú mamu, má už 90 rokov a všeličo už pozabúda. Čo si však pamätá výborne, sú zážitky z jej života, najmä z detstva. Vždy v nedeľu, keď ju prídem navštíviť, dozviem sa kopec zaujímavých vecí. Tentoraz si zaspomínala ako sa v tomto regióne žilo a zabávalo voľakedy.

Domy neboli stavané z materiálov ako dnes, ale z blata, kameňov a konského trusu. Zem v chyžiach mazali hlinou, ktorá bola zmiešaná s plevou. Často ju vraj gazdiná aj s dievkami zametala a potom na nej vytvárali liatím vody ornamenty. Gazdiné si v pitvore piekli chlieb, mútili maslo a ohrievali tvaroh. Chlapi chodili okrem roboty okolo statku okopávať vinohrad a pripravovali drevo na zimu. Seno hrabali dievky v blingáčových prunclíkoch, pretože v košielke to bolo nedôstojné. Cez zimu ženy po večeroch párali perie, priadli a tkali.

Cez leto chodili trhať, máčať a metať konope a keď sa mlátilo obilie,
tak pomáhali chlapom pri mlaťáčkách (mašinovali).

Do školy nosili deti oblečený detský kroj. Mali vyhotovenú tkanú (pamokovú) kabelu s farebnými prúžkami cez stred. V nej si nosili prváci šlabikár, staršie deti čítanku a písanku na domáce úlohy, do kalamára ukladali ceruzu a pero, ktoré sa omáčalo do atramentu. V triedach sa kúrilo vo veľkých kachliach, v ktorých skoro ráno zakúrili upratovačky a počas dňa do nich prikladali žiaci. Cez prestávku preskakovali motúzy a staršie deti hrali gramorky. Naša manka si kúpili za šesťák vrečko so sto guľôčkami a chceli sa s nimi pochváliť v škole. Chlapci im však veľmi závideli a cez hodinu občas pustili svoju gamorku na zem, čo poriadne buchlo. Nahnevaná pani učiteľka zisťovala, kto má tie gamorky. Nikto sa nepriznal, ale chlapci označili našu manku.

Učiteľka jej guľôčky vzala a ešte jej uštedrila aj riadne zaucho.

Od septembra začínali svadby a zábavy, na ktoré sa chodila pozerat' celá dedina. Po Vianociach, na fašiangy, dvíhali mládenci klát, ktorý mládenec bude vyberať. Ten mal za úlohu vyberať od dievok peniaze pre cigánsky muzikantov. Mládenci platili cigánom za hranie zbožím. Naša manka mohli chodiť na zábavu len do poľnoci. Veľakrát prestavili pred odchodom hodiny, aby mohli dlhšie tancovať. Bývali však pri kostole a kostolné hodiny vždy apka zobudili, takže niekedy to neskončilo bez bitky. Manka vedeli kresliť krásne kvety, preto chodili za nimi mládenci s dopisom pre frajerku a manka kreslili kvety do rohu listov.

Pred Vianocami chodili manka a valasi koledovať po domoch a na faru. Na zabíjačky sa zase dievky s mládenkami obliekali za pánov, ako cigáni alebo žobráci a domáci im dali klobásku alebo obarovú kašu.

Až tej manke niekedy závidím ten pestrý život. Dnes si žijeme oveľa ľahšie, máme práčku, vysávač, umývačku, a predsa nikdy nemáme čas. Niekedy sa nám podarí s ockom aspoň na chvíľu spomalit' a zájsť na výlet. Tak rád by som sa našej zlatej manke poďakoval za všetku lásku a vzal ju so sebou. Zobral by som ju určite do tekovského múzea, kde by videla ako si ceníme predmety z minulosti. Možno by sa čudovala, ako dnes vyzerá Levický hrad a Kalvária. Neviem, či niekedy navštívila skalné domy v Brhlovciach, alebo vodný mlyn v Bohuniciach. Určite by sa jej tam páčilo. Tak veľa by som jej ešte chcel ukázať. Naša manka je najspokojnejšia doma pri piecke. Nohy ju už nechcú tak poslúchať. Preto jej zo všetkých našich výletov prinesiem krásne fotografie. Určite si pritom rada vypočuje aj moje rozprávanie.

JAKUB CHLEBO CENA SLOVENSKEJ A OKRESNEJ RADY ZDRUŽENIA SLOVANSKEJ VZÁJOMNOSTI

POHĽAD Z OKNA

Cítim sa zvláštne.
Vo vzduchu pofukuje neprijemný vietor.
Staré hradby a paneláky,
biele satelity a umyté okná.
Tma, šero, chlad.
Neťaží ťa tá olovená obloha?
Pod jej ťarchou mali listy už dávno padať.
Alebo nie?
Prečo je z teba cítiť smútok, žiaľ a zimu?
Stiahli ma zmiešané pocity.
Niekde vzadu sú vidieť šedé a zahalené pohoria.
Kam sa utiahlo slniečko?
Azda je to úplná záhuba leta?
Nie!

Iba si kráľovskú korunu zobrala pani Jeseň.

DOMINIK ADAM CENA POROTY

ŠPAGETY

Marienka je veľmi milé dievčatko. Pomáha mamke, upratuje, umýva riady, ale najviac sa jej darí pri varení a pečení koláčov. Samozrejme... s mamkou.

Keď v sobotu mamka odišla do obchodu na nákup, Marienka sa rozhodla navariť obed. Napustila do hrnca vodu a dala variť špagety. Na chvíľu sa išla pohrať so svojim psíkom. Keď nahliadla do hrnca, špagety vreli, ale boli dlho tvrdé. O hodinu chcela ich napichnúť na vidličku, stále boli tvrdé. Už aj vodu dolievala... a špagety tvrdé a tvrdé. Nato prišla mamka z obchodu. V byte bola para, niečo bublalo, ale vôňu cítiť nebolo. „Niečo sa deje?“ spýtala sa mama. „Áno,“ odpovedala Marienka, „špagety sa odmietajú uvariť.“ „Špagety?“ hundrala si mama, „aké?“ Ved' kvôli ním som išla do obchodu, pomyslela si. Nazrela do hrnca a vypleštila oči.

„Marienka, dcérenka moja, veď ty si dala variť špagle,“ povedala.

Marienka zahanbene a skoro s plačom odišla do svojej izby. „To nič,“ utešovala ju mamka. „Ja som ti chcela uľahčiť s obedom,“ fňukala Marienka. „Uľahčila si,“ povedala mama. „Dlhú chvíľu som v obchode rozmýšľala, akú kuchyňu dnes zvolíme. Ako dobre, že sme sa zhodli. Kúpila som talianske špagety,“ milo sa usmiala a spolu vošli do kuchyne.

LAURA DURŇÁKOVÁ CENA LUBOVNIANSKEHO LITERÁRNEHO KLUBU